

Knowhow

Froukje Dijkstra maakt impressies van gebouwen. Vaak best wel gedetailleerd, maar soms ook heel schetsmatig. Opvallend zijn de strakke lijnvoering, de speelse volumes en het wisselende karakter van het oppervlak: glad, ruw of met kratertjes. Het gebruik van een vast kleurenpalet geeft een coherent totaalbeeld.

Froukje Dijkstra (Groningen, 1947) heeft iets met moderne architectuur: het ritme van vormen en openingen, de constructie en de verhouding van volumes. 'Ik gebruik die bouwkundige elementen om objecten te maken. Meestal zijn die helemaal herkenbaar als impressies van gebouwen, maar niet altijd. Dan zijn het eerder uit lamellen opgebouwde structuren, die op ruïnes lijken.' Die indruk wordt nog versterkt door de glazuren die Froukje gebruikt. Ze hebben een zekere gelaagdheid en een verweerd uiterlijk. Op sommige plaatsen brengt ze onder het glazuur een engobe aan, waardoor het glazuur beter uitsmelt en een verrassende afwisseling ontstaat tussen ruw en glad. Het gebruik van

zwartbakkende klei geeft een mooi contrast tussen de geglazuurde en de kale delen van de objecten.

Construeren

Froukje is al lang met klei bezig. Ze begon er destijds mee naast haar werk in het onderwijs. 'Ik vond het echt leuk en bleek er best goed in te zijn, en dat stimuleert natuurlijk. Eerst volgde ik een cursus model- en portretboetsen bij het Kunstencentrum in Groningen, waar allerlei cursussen gegeven werden. Het boetsen bracht me echt verder in mijn creatieve ontwikkeling, net als mijn frequente bezoeken aan musea en galerieën. Ik heb er ook goed door leren kijken.'

▼ Zonder titel, 2019, 18 x 21 x 8 cm. Op de volgende pagina: Zonder titel, 2018, 20 x 12 x 12 cm

Om haar beelden ook te kunnen glazuren, verdiepte ze zich daarin, onder andere door een cursus bij Tjabel Klok. 'Het was een soort doolhof voor me. Ik was er een tijdlang zo mee bezig, dat ik haast geen tijd meer over had om te boetseren... Toch heb ik er enorm veel van geleerd en het heeft me de glazuren opgeleverd die ik nu nog steeds gebruik.' Froukje volgde meer cursussen bij het Kunstencentrum en leerde ook andere manieren om de kleihuid te bewerken.

Inmiddels had ze het werken met platen klei ontdekt en dat bleek nieuwe mogelijkheden te geven. 'Het bouwen met platen vind ik echt leuk. Het construeren van de vorm en de samenhang van de onderdelen. Dat wil ik steeds meer laten zien en daarom zijn de objecten op een gegeven moment ook opener geworden, want dan ben ik nog veel meer met constructie bezig. Het gaat mij ook om ritme en herhaling, dat geeft vaak een interessant, grafisch beeld.' Sinds haar pensione-

ring in 2006 heeft ze het werken met klei professioneler aangepakt en sindsdien concentreert ze zich op het maken van huizen en gebouwen.

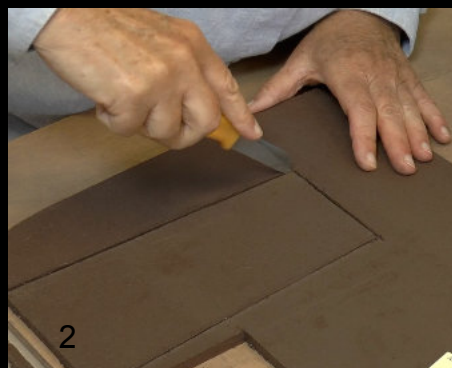
Techniek

Voordat ze aan het bouwen begint, maakt Froukje schetsjes en gebruikt die om uit papier patroondelen te knippen. De hoofdvorm van het werk staat dan vast, maar gaande het proces beslist ze steeds over allerlei details. De patroondelen legt ze op de platen klei en snijdt die dan zo precies mogelijk uit. De onderdelen monteert ze aan elkaar en zo ontstaat het object. Meestal gebruikt ze zwartbakkende klei met 40% chamotte. De grofheid van de chamotte kan variëren. Soms gebruikt ze niet zwart- maar grijsbakkende klei. Na de biscuitstook glazuurt ze het object, met de kwast en soms met de spuit, en stookt ten slotte op 1200 °C. Hoe het allemaal precies in zijn werk gaat, laat Froukje op de volgende pagina's zien.

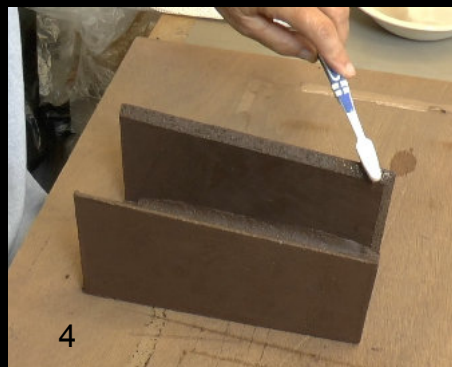
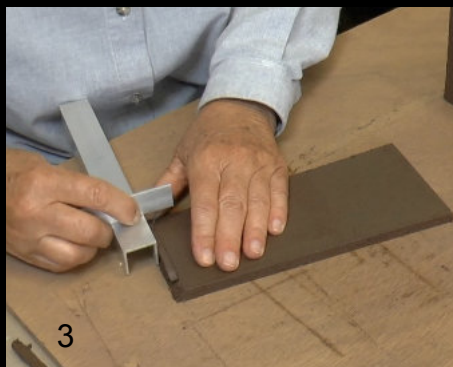
▼ *Zonder titel, 2017, 31 x 27 x 15 cm. Op de volgende pagina: Zonder titel, 2019, 30 x 10 x 13 cm*

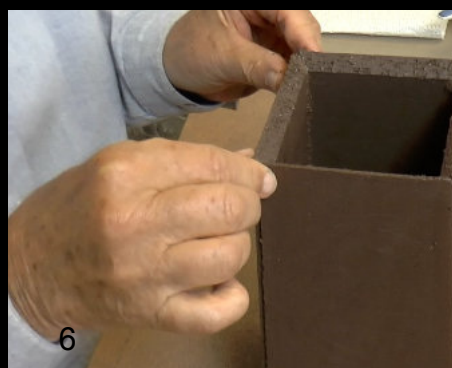

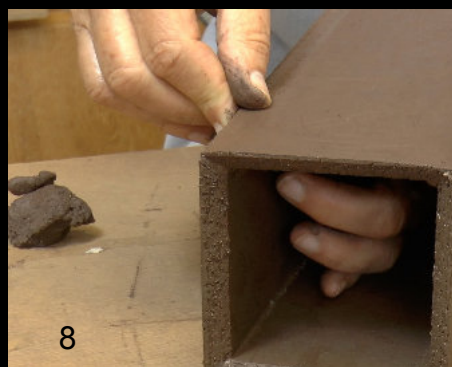
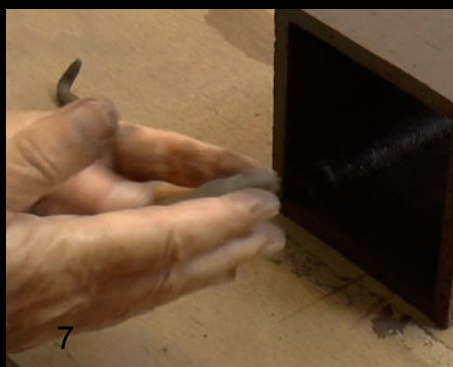
1-2. Ik ga vandaag een toren maken. Ik gebruik sjablonen om alle delen op maat te kunnen snijden. De kleiplaten laat ik voor gebruik aanstijven. Ik leg het sjabloon op de kleiplaat en snijd de onderdelen uit. Daarbij haal ik het mes er meerdere keren doorheen om vervorming te vermijden. De hoekjes willen nog wel eens vast blijven zitten, dus daar geef ik een extra sneetje.

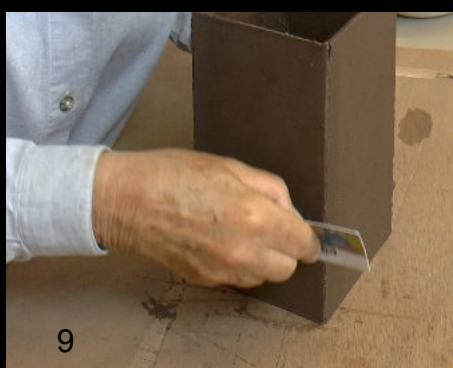
3. Om de platen goed te laten passen, snijd ik er een verstek (45°) aan. Daarvoor heb ik een zelfgemaakt hulpmiddel.
4. Met een tandenborstel maak ik de snijranden nat, laat het vocht even intrekken en ga er dan nog een tweede keer, al draaiend, overheen om het nog wat op te ruwen.

5. Dan leg ik de plaat voorzichtig tegen de andere aan. Ik ga met twee vingers langs de buitennaad, licht aandrukkend.
6. Ik zet de toren rechtop en druk met twee vingers de naden verder dicht, terwijl ik mijn handen naar beneden beweeg.

7. Aan de binnenzijde zet ik een dun rolletje klei tegen de naad, opnieuw licht aandrukkend.
8. Tot slot ga ik daar met mijn vinger langs, zodat het mooi glad wordt.

9. Over de buitenzijde haal ik nog eens een bankpasje.
10. Ik controleer nog even of alles klopt: staat het goed haaks?

11

12

11. Ook aan het deksel snijd ik een verstek. Het moet iets kleiner zijn dan de opening, om het er goed in te laten vallen.

12. Daarom haal ik ook hier in de hoeken wat extra klei weg. Ik kras de randen in en druk het dan op de opstaande wanden.

13

14

13. Om alles goed te laten hechten, druk ik de boven- en zijwanden met een latje aan, terwijl ik met mijn vlakke hand tegendruk geef op de tegenoverstaande wand. Dat doe ik vier keer.

14. Met een bankpasje werk ik nogmaals de naden netjes af. Ten slotte verstevig ik de binnenkant met een rolletje klei. Bij de voet doe ik dat met stroken, voor extra stevigheid.

15

16

15-16. Ik wil op deze toren een puntdakje zetten. Net als eerst snijd ik plaatjes op maat en in verstek en bevestig ze daarna aan elkaar. Ik zet het dakje wat hoger met strookjes klei en dan kan ik het op de toren monteren. Om dat op de goede plaats te kunnen doen, zet ik met een mesje een kruis op het deksel.

17

18

17. Voordat ik de spits vastzet, prik ik met een satéprikker eerst een gaatje in het deksel, zodat de lucht eruit kan tijdens het bakken.

18. Ik kras en slib de spits en het deksel goed in voor het bevestigen, want ik kan binnenin geen rolletjes zetten. Het teveel aan slib smeer ik daarna met een bankpasje langs de wanden, voor een goede hechting.

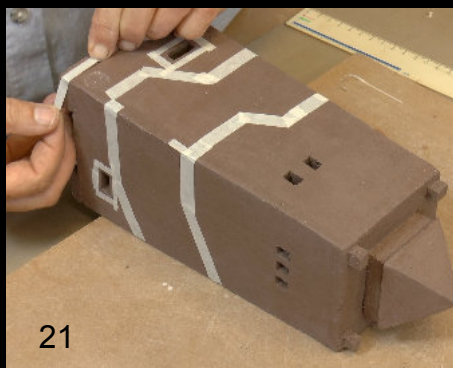

19

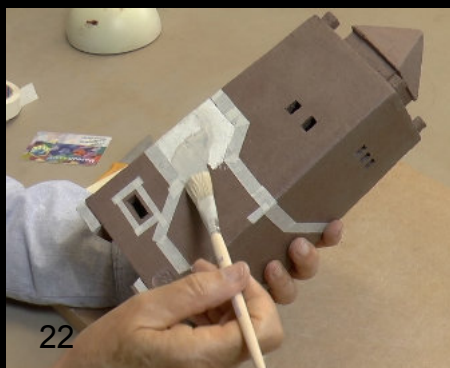

20

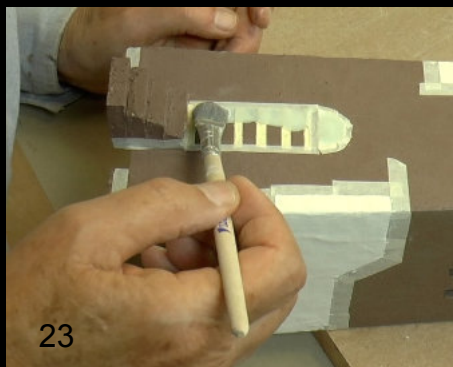
19-20. Ik maak op dezelfde manier poten onder de toren, kantelen erop en een trapje aan de voorkant ervan. In de torenspits komt nog een gaatje, om later een vlag in te kunnen zetten. Ten slotte maak ik nog wat raampjes en kerf wat lijnen in. De deur geef ik aan met engobe. Dan stook ik biscuit op 980 °C, soms wat lager. Daarna vindt de rest van de decoratie plaats.

21

22

23

24

25

21. Ik gebruik een glazuur dat op deze zwartbakkende klei ruw uitsmelt. Op engobe wordt het veel gladder en dat contrast kan ik mooi gebruiken. Ik plak vóór het glazuren de delen met schildersplakband af die zwart moeten blijven of waar alleen de engobe komt. Het plakband snijd ik mooi recht af met een stanleymesje.

22. Ik glazuur het liefst met de kwast, want dat geeft meer variatie in het oppervlak dan spuiten. Ik begin met een brede, blauwe band van basis-glazuur met kobaltoxide. Dat breng ik in drie lagen aan, want dit glazuur moet er dik op komen. Ik let op dat het goed in de scharf trekt, zodat het niet gaat lopen. En ik moet mijn handen goed schoonhouden!

23. Dan glazuur ik de deur met een glazuur met kobalt en mangaan, dat geeft een donkerblauwe kleur. Stukjes engobe zijn bedekt met tape, voor een klein verschil tussen waar wel en waar geen glazuur komt.

24. Nu ga ik verder met groen glazuur (met kopercarbonaat). Heel voorzichtig, want ik kan die delen die net geglazuurd zijn, niet afplakken. Ik haal het afplakband weg en glazuur daarna de meeste overgebleven delen met groen; de onderste delen laat ik zwart. De glazuurstook is op 1200 °C. Als het glazuur niet naar mijn zin is, breng ik opnieuw glazuur aan en stook het werk nogmaals.

25. En dit is dan het eindresultaat!

Objectfoto's: Froukje Dijkstra
Foto op pagina 31: Yna van der Meulen
Procesfoto's: Mels Boom

[Klik hier voor de film over Froukje Dijkstra en haar werk](#)